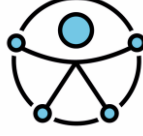

Manisa Celal Bayar Üniversitesi Yayınları

Yayın No:43

II. ERİŞİLEBİLİR KÜTÜPHANELER ÇALIŞTAYI

ERİŞİLEBİLİR KÜTÜPHANELER: SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Editörler

Dr. Öğr. Üyesi M. Özhan KALAÇ

Doç. Dr. Ahmet ALTAY

2022 - Manisa

Manisa Celal Bayar Üniversitesi Yönetim Kurulu'nun 13.12.2022 tarih ve 2022/29 sayılı XVIII no'lu kararı ile basılmıştır.

**ERİŞİLEBİLİR KÜTÜPHANELER:
SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ**

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Özhan KALAC

Manisa Celal Bayar Üniversitesi Öğretim Üyesi

Türkiye Engelsiz Bilişim Platformu Koordinatörü

ORCID: 0000-0002-3995-1271

Doç. Dr. Ahmet ALTAY

Bartın Üniversitesi Öğretim Üyesi

ORCID: 0000-0002-2758-5999

MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ Rektörlük Basımevi –
0 236 201 11 15

Baskı-Cilt: Manisa Celal Bayar Üniversitesi Rektörlük Basımevi
Müdürlüğü – MANİSA

ISBN: 978-975-8628-91-9

Bu kitabın Türkçe yayın hakları kitabın hukuki yayımcısına ait olup her hakkı saklıdır. Hiçbir bölümü ve paragrafı kısmen veya tamamen ya da özet halinde, fotokopi, faksimile veya başka herhangi bir biçimde çoğaltılamaz, dağıtılamaz yeniden elde edilmek üzere saklanamaz. Normal ölçüyü aşan iktibaslar yapılamaz ancak normal ve kanuni iktibaslarda kaynak gösterilmesi zorunludur.

İçindekiler

ÖNSÖZ.....	iii
1. ÇALIŞTAY HAKKINDA	1
1.1 Düzenleyenler.....	1
1.2.Düzenleme Kurulu	1
1.3.Bilim Kurulu	4
2. ÇALIŞTAYIN AÇILIŞI, PANELLER, GEZİ.....	6
3. ÇALIŞTAY GRUP ÇALIŞMALARI	26
Çalıştay Moderatör ve Raportörleri.....	26
4. ERİŞİLEBİLİR KÜTÜPHANELER: SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ.....	28

ÖNSÖZ

Yaşamın her alanında ihtiyaç duyulan bilgiye erişim hakkı bir insan hakkıdır. Engelli bireylerin eğitime, istihdama, sosyal ve kültürel hayata katılımı açısından bilgiye erişim vazgeçilmez bir unsurdur. Nitekim toplam 50 maddeden oluşan ve taraf olan devletlere, engellilere karşı ayrımcılığı ortadan kaldırmak ve onların yaşam standartlarını yükseltmek gibi yükümlülükler getiren BM Engelli Hakları Sözleşmesinde: “Fiziksel, sosyal, ekonomik ve kültürel çevreye, sağlık ve eğitim hizmetlerine, bilgiye ve iletişime erişimin engellilerin tüm insan haklarından ve temel özgürlüklerden tam yararlanmasını sağlamadaki öneminin kabul edileceği” maddesi yer almaktadır.

Bilgiye erişim konusunda en önemli kuruluşların başında bilgiyi toplumla buluşturan kütüphaneler gelmektedir. Kütüphaneler gerek mekansal gerekse içerik erişilebilirliğinin sağlanması bakımından oldukça önemlidir.

Öte yandan Türkiye’de, 2021 verileriyle yükseköğretim sisteminde yaklaşık 50 bin engelli öğrenci, özel eğitim kurumlarında ise örgün eğitim alan (kaynaştırma eğitimi dahil) yaklaşık 400 bin öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrencilerin eğitim hayatlarına devam etmelerindeki olmazsa olmaz unsur bilgiye erişimleri yani erişilebilir kütüphanelerdir.

Kamu kullanımına açık tüm binalarda olduğu gibi kütüphanelerin mekânsal ve içerik erişilebilir olması zorunluluğu, 3194 sayılı İmar Kanunu ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun ile hüküm altına alınmıştır.

Ayrıca Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO) tarafından kabul edilerek yürürlüğe giren “Kör, Görme Engelli veya Başka Bir Nedenle Basılı Materyal Okuma Engelli Kişilerin Yayınlanmış Eserlere Erişiminin Kolaylaştırılmasına Dair Marakeş Anlaşması” (Marakesh Treaty to Facilitate Access to Published Works for Persons who are Blind, Visually Impaired, or otherwise Print Disabled) ülkemizde de onaylanarak 20.03.2021 tarihli 31429 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Yürürlüğe giren bu düzenleme hükümlerinin iç mevzuata aktarım çalışmaları devam etmektedir.

Tüm tarafların katılımıyla “Erişilebilir Kütüphaneler” konusunda Türkiye’deki mevcut durumun ve sorunların tartışılması, kısa-orta-uzun vadede çözüm önerilerinin geliştirilmesi amacıyla çalışmalar yapılmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

"Erişilebilir Kütüphaneler" konusunda, Türkiye'de bu alanda faaliyet yürüten kurumları, üniversiteleri ve STK'ları bir araya getirerek tecrübe paylaşımı sağlamak, sorunları ve çözüm önerilerini ortaya koymak ve engelsiz bilgiye erişim çalışmalarına katkı sağlayacak bir rapor elde etmek amacıyla 28-29 Mayıs 2021'de, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi ev sahipliğinde, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Manisa Celal Bayar Üniversitesi ve Türkiye Engelsiz Bilişim Platformu işbirliği ile ilk "Erişilebilir Kütüphaneler Çalıştayı" hibrit (yüzyüze ve uzaktan) yapıda düzenlenmiştir. Çalıştaya T.C. Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi yetkilileri de katkı sağlamıştır. Çalıştay sonucunda hazırlanan sonuç raporu ilgili kurumlara gönderilmiş ve çalışmalara olumlu katkılar verilmiştir.

Bu tecrübe paylaşımlarının sürekliliğini sağlamak, sorunları ve çözüm önerilerini ortaya koymak maksadıyla 16-17 Mayıs 2022

tariflerinde T.C. Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi ev sahipliğinde “II.Erişilebilir Kütüphaneler Çalıştayı”, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi ve Türkiye Engelsiz Bilişim Platformu işbirliği ile düzenlenmiştir.

Bu kitap, başta devlet kurumları olmak üzere erişilebilir kütüphaneler konusunda faaliyet gösteren tüm kurum ve kişilere yol göstermesi ve katkı sağlaması amacıyla hazırlanmıştır. Kitapta, II. Erişilebilir Kütüphaneler Çalıştayı hakkında genel bilgilere, katılımcılar tarafından belirtilen sorunlar ve çözüm önerilerine ve çalıştay sonunda katılımcıların ortak görüşüyle hazırlanan “Sonuç Bildirisi”ne yer verilmiştir.

Çalıştayı gerçekleştirme sürecinde desteklerini esirgemeyen tüm kurumlara, düzenleme ve bilim kurulu üyelerine, tüm konuşmacı, moderatör, raportör ve katılımcılarına teşekkür ederiz.

Düzenleme Kurulu Adına

Dr. Öğr. Üyesi M. Özhan KALAÇ

1. ÇALIŞTAY HAKKINDA

1.1 Düzenleyenler

Engelliler Haftası kapsamında 16-17 Mayıs 2022 tarihlerinde T.C. Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi ev sahipliğinde gerçekleştirilen “II. Erişilebilir Kütüphaneler Çalıştayı”, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi ve Türkiye Engelsiz Bilişim Platformu iş birliği ile düzenlenmiştir.

Sekretaryasını Manisa Celal Bayar Üniversitesi'nin (Türkiye Engelsiz Bilişim Platformu) yürüttüğü çalıştay yüz yüze ve çevrim içi birlikte gerçekleştirilmiştir.

1.2.Düzenleme Kurulu

- **Prof. Dr. Ahmet ATAÇ-** Üniversitelerarası Kurul (ÜAK) Dönem Başkanı – Manisa Celal Bayar Üniversitesi Rektörü
- **Prof. Dr. Osman Selçuk ALDEMİR-** Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Rektörü
- **Mahmut KAZAN** – Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı Destek ve Mali Hizmetler Genel Müdürü
- **Elmas Esra CECELİ** – Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürü
- **Ali ODABAŞ** – Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürü

- **Ayhan TUĞLU** – Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı Destek ve Mali Hizmetler Genel Müdürlüğü Kütüphaneler Daire Başkanı
- **Dr. Deniz ÇAĞLAYAN GÜMÜŞ** – Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü Erişilebilirlik Daire Başkanı
- **Ahmet ALDEMİR** – Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü Kütüphaneler Daire Başkanı
- **Asuman AKDEMİR** – Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü Kütüphanecilik Standartları Daire Başkanı
- **Dr. Öğr. Üyesi Yahya ÇIKILI**, YÖK Engelli Öğrenci Komisyonu Üyesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü
- **Dr.Öğr. Üyesi Mustafa Özhan KALAÇ** – Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Türkiye Engelsiz Bilişim Platformu Koordinatörü
- **Hıdır METİN** – Manisa Celal Bayar Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanı
- **Öğr. Gör. H. Gül BOZKURT** – Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkan V.
- **Banu TÜRKUĞUR ŞAHİN** – Cumhurbaşkanlığı Başdanışmanlığı – Uzman
- **Lütfü KILINÇ** – Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı Destek ve Mali Hizmetler Genel Müdürlüğü Kütüphaneler Daire Başkanlığı – Şube Müdürü

- **Hatice ATLIHAN** – Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü Kitap Dışı Materyal Koleksiyonu Şube Müdürü
- **Öznur ZER** – Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü Kullanıcı Hizmetleri Şube Müdürü
- **Mertcan ŐELİK** – Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Koordinatörü
- **Lokman AYVA** – Türkiye Beyazay Derneği Genel Başkanı
- **Dr. Engin YILMAZ** – Boğaziçi GETEM Koordinatörü – Engelsiz Erişim Derneği Başkanı
- **Emre DAŐGIN** – Eğitimde Görme Engelliler Derneği Başkanı
- **Mustafa ÖZYÜREK** – İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı Engelsiz Bilgi Merkezi Koordinatörü
- **Mehmet GKDAL** – Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü ASH Uzmanı
- **Selin HATIR İN** – Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü Kütüphaneci
- **Birgl SAKA** – Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü Kütüphaneci
- **Taha Emre YILMAZ** – Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü
- **Zehra SAVAŐ** Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü -Çocuk Eğitimcisi
- **Ebru KÖKSEL** Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü -Kütüphaneci

1.3.Bilim Kurulu

- **Prof. Dr. Adile Aşkıın KURT**, Anadolu Üniversitesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü
- **Prof. Dr. Bülent YILMAZ**, Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü
- **Prof. Dr. Coşkun POLAT**, Çankırı Karatekin Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü
- **Prof. Dr. Gonca TELLİ**, Doğu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
- **Prof. Dr. Fahriye ALTINAY**, Yakın Doğu Üniversitesi (KKTC)
- **Prof. Dr. Fatoş SUBAŞIOĞLU**, Ankara Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü
- **Prof. Dr. Mübeccel GÖNEN**, Hacettepe Üniversitesi-Çocuk Gelişimi Bölümü
- **Prof. Dr. Müdriye YILDIZ BIÇAKÇI**, Ankara Üniversitesi Sağlık Bil. Fakültesi Çocuk Gelişimi
- **Prof. Dr. Sacit ARSLANTEKİN**, Ankara Üniversitesi BBY Bölümü
- **Prof. Dr. Vahap TECİM**, Dokuz Eylül Üniversitesi Yönetim Bilişim Sistemleri Bölümü
- **Prof. Dr. Zehra ALTINAY**, Yakın Doğu Üniversitesi (KKTC)
- **Doç. Dr. Alpaslan KUZUCUOĞLU**, İstanbul Medeniyet Üniversitesi BBY Bölümü
- **Doç. Dr. Hatice Nilay KAYHAN**, Ege Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü
- **Doç. Dr. Mehmet Ali AKKAYA**, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi BBY Bölümü

- **Doç. Dr. Mustafa BAYTER**, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi BBY Bölümü
- **Doç. Dr. Banu ALTUNAY**, Gazi Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü
- **Doç. Dr. Pelin Piştav AKMEŞE**, Ege Üniversitesi Engelsiz Ege Birimi Koordinatörü
- **Doç. Dr. Pervin BEZİRCİ**, İstanbul Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü
- **Dr. Öğr. Üyesi Berrin BALKAŞ YILMAZ**, İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi
- **Dr. Öğr. Üyesi LEYLA KANIK**, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bl.
- **Dr. Öğr. Üyesi Yahya ÇIKILI**, Necmettin Erbakan Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü
- **Dr. Öğr. Üyesi Yusuf UZUN**, Necmettin Erbakan Üniversitesi Bilgisayar Mühendisliği Bölümü
- **Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Özhan KALAÇ**, Manisa Celal Bayar Üniversitesi
- **Dr. Deniz ÇAĞLAYAN GÜMÜŞ** – Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü Erişilebilirlik Daire Başkanı
- **Dr. Engin YILMAZ**, Boğaziçi Üniversitesi

2. ÇALIŞTAYIN AÇILIŞI, PANELLER, GEZİ

Sekretaryasını Türkiye Engelsiz Bilişim Platformunun yürüttüğü ve hibrit (yüz yüze ve çevrim içi birlikte) olarak gerçekleştirilen çalıştayın açılışına protokol, kamu kurum temsilcileri, akademisyenler ve STK temsilcilerinin yoğun katılımı oldu. Etkinliğin açılış konuşmaları Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı Derya YANIK, Üniversitelerarası Kurul (ÜAK) Dönem Başkanı ve Manisa Celal Bayar Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Ahmet ATAÇ, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Osman Selçuk ALDEMİR, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürü Ali ODABAŞ ve Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı Destek ve Mali Hizmetler Mahmut KAZAN tarafından yapıldı.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı Sayın Derya YANIK, ilgili kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları temsilcilerinin katılımı ile Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi'nde düzenlenen “2. Erişilebilir Kütüphaneler Çalıştayı”nın açılışında konuştu.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı Sayın Derya YANIK, “Başka dünyalara açılan kapılarımız olan kütüphanelerimizin erişilebilir olması, toplumun bütün kesimlerini kucaklayan, insan odaklı mekanlar haline gelmesini çok önemsiyoruz.” dedi.

Kütüphanelerin, kitapların, insanlığın bilgi hazinesi olduğunu anlatan YANIK, “Bu realiteyi hepimiz biliyoruz. Bu realiteyi insanlığın yararı için kullanmak isteyenler de zararına olması için kullananlar da biliyorlar. Bütün savaşlarda ilk önce kütüphaneler yıkılır.” dedi.

Saraybosna Kütüphanesi'nin ve Bağdat Kütüphanesi'nin savaşlarda ilk yıkılan yerlerden olduğunu belirten YANIK, sözlerine şöyle devam etti: “Ne kadar hafızamız varsa, geçmişi ne kadar hatırlıyorsanız, kendinizi bir toplum, birey olarak geleceğe o kadar sahici

taşıyabilirsiniz. Kitaplarla ünsiyetimiz sadece bir okuma eyleminden, bilgiye erişmekten ibaret değildir. Kitaplar bize bir evreni açar ve orada bir insanlık inşa ederiz, bu medeniyeti bizden sonraki kuşaklara aktarırız. Medeniyet dediğimiz kavram sadece birkaç başlıktan müteşekkil bir yapı değildir. İçerisinde insanlığın bütün hafızasını sığdıran, o güne kadar o toplumun yaşadığı bütün deneyimi sığdıran bir yapıdır. Bunun en başat aktörlerinden biri kitaplar ve onu koruyan yapılar kütüphanelerdir.”

Erişilebilirliğin herkes için olduğunu dile getiren Bakan YANIK, sadece engelli vatandaşların değil, yaşlıların, hamilelerin, bebek arabasıyla giden ebeveynin de erişilebilirliğe ihtiyacı olduğunu söyledi. Bakan YANIK, “Herkesin kişisel durumuna göre gerçekten erişilebilirliğe ihtiyacı olan bir realite ile karşı karşıyayız. O yüzden ‘herkes için erişilebilirlik’ diyoruz” şeklinde konuştu.

“Engellilere yönelik hizmetler güvence altına alınmış oldu”

Bakanlık olarak Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü uhdesinde erişilebilirlik üzerine çalışmalar yaptıklarını aktaran YANIK, yaklaşık 20 yıldır aralıksız ve taviz vermeden engellilere yönelik hizmetlerin hayata geçirildiğini kaydetti. Bakan YANIK, erişilebilirlik ve engellilerle ilgili sosyal hizmet süreçleri hakkında da bilgi verdi. 2005’te çıkarılan engellilere yönelik kanun ile hukuki altyapının güçlendirildiğini ifade eden YANIK, Türkiye’nin 2007’de Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesini imzalayan ilk ülkeler arasında yer aldığını hatırlattı.

YANIK, “Bu, engellilerle ilgili çalışmalardaki irademizi, o işte güçlü hukuki zemini oluşturma kararlılığımızı ortaya koyan ilk adımlardan

biridir.” dedi. Engellilere yönelik pozitif ayrımcılığın 2010’da anayasal güvence altına alındığına, 2020’nin Cumhurbaşkanı Recep Tayyip ERDOĞAN tarafından “Erişilebilirlik Yılı” ilan edildiğine işaret eden YANIK, daha önce ihmal edilen engelli vatandaşlara yönelik politika ve hizmetlerin AK Parti hükümetleri süresince hukuki çalışmalarla güvence altına alındığını kaydetti.

“Çalışmalar hak temelli yürütülüyor”

Bakan YANIK, engellilere yönelik tüm çalışmaların hak temelli olduğunu vurgulayarak, “Hareket noktamız engellilerin sosyal hayata, ekonomik hayata, iş hayatına, eğitim hayatına, hayatın her alanına kısaca erişme haklarının olduğu, bunların onların en tabii vatandaşlık hakkı olduğu, bu yapılan çalışmaların hiçbirinin engelliler için bir lütuf ya da bir ihsan olmadığı yaklaşımıdır. Bizim çalışmalarımızın bütün temelini oluşturan yaklaşım, özellikle hak temelli olmasıdır.” dedi. Erişilebilirliğin, “Herkesin, istediği her yere ve her hizmete, bağımsız ve güvenli olarak ulaşabilmesi ve bunları kullanabilmesi” şeklinde tanımlandığını anlatan YANIK, bilgi ve iletişim teknolojilerinin de dahil olduğu tüm hizmetlere ve alanlara erişebilmenin günlük yaşamın doğal bir gerekliliği olduğunun altını çizdi.

Bakan YANIK, “Dolayısıyla her bireyin her yerde her hizmete ihtiyaç duyduğu anda erişmesini sağlamak hepimize düşen bir görevdir.” diye konuştu. “Bağımsız ve güvenli erişim”in önemine ilişkin değerlendirmelerde bulunan YANIK, şunları kaydetti: “Düzenlemelerin ve hizmetlerin kimsenin yardımı olmadan ve herhangi bir kaza riski ile karşılaşılmadan kullanılması gerekiyor. Örneğin, standartların üzerinde bir eğime sahip rampalar veya kaygan zemin kaplamaları, engelliler açısından, bırakın kolaylık olmasını son derece tehlikeli de olabilir. Bu konuda çok dikkatle ve ciddiyetle çalışmalarımızı sürdürüyoruz. Gerçekten ihtiyacı karşılayacak, bilimsel metodolojiyle hesaplanmış ve engelliler için bir ihtiyacı karşılayacak, risk oluşturmayacak erişilebilirlik uygulamasını gerçekleştiriyoruz. Bu anlamda standartlara uymayanlarla alakalı da gerekli uyarı ve çalışmalarımızı yapıyoruz.”

“Bakanlığın çalışmaları üç başlıkta yürütülüyor”

Bakan YANIK, Bakanlığın erişilebilirlik çalışmalarının “mevzuata yönelik çalışmalar”, “uygulamaların yaygınlaştırılması” ve “toplumsal farkındalığın artırılması” başlıkları altında yürütüldüğünü söyledi. Çalışmaları sayesinde kurumların konuya daha çok ilgi gösterdiğini, mevcut binaların dönüşümü için bütçe taleplerini her yıl artırdığını tespit ettiklerini dile getiren YANIK, erişilebilirlik kriterlerine uygunluğu sağlayarak “Erişilebilirlik Belgesi” almayı talep edenlerin sayısının arttığını belirtti. YANIK, belediyelerin da erişilebilir park, kaldırım ve yaya geçidi uygulamalarına hız verdiklerini, toplu taşıma araçlarını dönüştürdüklerini ifade etti.

“Kütüphaneler, her türlü engel türüne karşı erişilebilir hale getirildi”

Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Komisyonlarınca denetimleri tamamlanan ve “Erişilebilirlik Belgesi” alarak “Erişilebilirlik Logosu” kullanmaya hak kazanan 16 kütüphanenin ödülleri vereceklerini söyleyen YANIK, şöyle devam etti: “Bu kütüphaneler, her türlü engel türüne karşı erişilebilir hale getirildi. Kütüphane kullanıcısı bir görme engelli ya da ortopedik engelli, bu kütüphanelerimizi rahatlıkla ziyaret edebilir, istediğine rahatlıkla ulaşabilir. Sadece kütüphaneler değil, okullar, hastaneler, alışveriş merkezleri, kamu binaları, parklar, büyük siteler... İnşallah bu yapılara da büyük bir mutlulukla erişilebilirlik belgelerini vermeyi arzu ediyoruz. Güçlü, sağlıklı ve erişimde sıkıntı yaşamayan kimsenin bu ihtiyacın bilincinde olması için küçük bir kaza geçirmesine ya da çevresinde herhangi bir engelinin olmasına ihtiyacı

olmamalıdır. Bu farkındalık ve bilinç gelişimi, bizim medeniyetimizin, inancımızın kodlarında pekâlâ yer alıyor.”

Çalıştaydan önemli sonuçlar elde edileceğine inandığını ifade eden YANIK, “Başka dünyalara açılan kapılarımız olan kütüphanelerimizin de erişilebilir olması, toplumun bütün kesimlerini kucaklayan, insan odaklı mekanlar haline gelmesini çok önemsiyoruz. Hayata değer katan her bireyin, toplumsal fayda üreten herkesin, eşit, adil ve hakkaniyet hissiyle var olduğu bir toplum için çalışmaya devam edeceğiz.” diye konuştu.

Üniversitelerarası Kurul (ÜAK) Dönem Başkanı ve Manisa Celal Bayar Üniversitesi Rektörü Sayın Prof. Dr. Ahmet ATAÇ “Sayın bakanım, çok değerli misafirlerimiz, güzel bir günde, birlik ve beraberliğimizin sembolü gurur kaynağımız Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesinde çok güzel bir amaçla bir araya gelmenin ve topluma hizmet ediyor olmaktan duyduğum mutluluğu şahsım, üniversitem ve

bugün bir araya gelmemizi sağlayan Türkiye Engelsiz Bilişim Platformu adına da hepinizi saygıyla selamlıyorum. Birincisini Adnan Menderes Üniversitesinde düzenlediğimiz çalıştayda, bilgiye erişilebilirlik noktasında en temel gereksinimlerden birinin kütüphaneler olduğu, bu noktada da erişilebilir kütüphanelerin sayısının artırılmasının gerekliliğini ortaya koyan bilimsel çıktılarla beraber gerekli kurumları haberdar ederek bu süreçte çok güzel mesafeler kat ettik.

Temel noktada bir yazıyı az önce Osman Hocam gözlüğünü takarak okudu, ben ise çıkardığımda okuma kabiliyetim ve görme kabiliyetim gidiyor. Doğal olarak aynaya her baktığımızda her bir bireyin kendi farkındalığının olduğunun farkına varmamız gerekiyor.

“İnsanların en hayırlısı insanlara faydalı olandır” sözünden hareketle, her bir bireyin kendince yarım olduğunu, başkası için bir şey yapabilmenin mutluluğunu ve hazzını unutmamamız, yaşamamız ve yaşatmamız gerekliliğinin farkında olan bir üniversite olarak bu yolda çaba sarfediyoruz.

Temel noktalara baktığımızda gerek üniversitelerde gerek sosyal yaşamda gerek aile yaşamında eşler birbirlerini, öğrenciler diğer arkadaşlarını, çalışma hayatımızda ve ofiste diğer masada oturan arkadaşın birbirini tamamladığını bilmemiz gerekiyor. Tek başımıza olduğumuz zaman hepimiz birer yarımız, birlikte olduğumuzda bir bütünüz. İşte bu yolda toplumun bütün parametreleri bizim parametrelerimizdir. Puzzle’ın bir parçası eksik olduğu zaman anlamlı bir bütünlüğümüz olmuyor. Bu arkadaşımız engellidir, bu arkadaşımızın sosyalliği yoktur, bu arkadaşımız fakirdir diye olaylara baktığımızda toplumda, çalışma hayatında ve evrende herkes tek

başına kalacaktır. Ama biz birbirimizi tamamlama noktasında olduğumuzda, kenetlendiğimizde, engelli engelsiz tüm bireyler, kadın erkek tüm arkadaşlar, geleceğe yönelik yaptığımız tüm yatırımlarla insanlığa en büyük hizmeti vermiş oluyoruz. Bu bilinci tüm yaşam hayatımızın olmasını ben temenni ediyorum.

Her bir bireyin mutluluğunu toplumsal bir şekilde Manisa Celal Bayar Üniversitesi'nde tesis etmenin gayreti, çabası ve çıktıkları içerisindeyiz. Üniversitemizde yapmış olduğumuz çalıştay neticesinde de engelsiz bilgiye erişim sistemini kurarak tüm üniversitenin hizmetine sunduk. İstedik ki engelli engelsiz her bir bireyin bilgiye ve sistemlere erişilebilir olsun. Yemek noktasında engelli olan çocuklarımız var. Glütensiz mutfağımızla Türkiye de belki de birkaç üniversiteden biriyiz, çölyak hastası olan çocuklarımıza glütensiz yemek hizmeti vererek onların eğitim öğretimlerini sürdürmelerine katkı sağlıyoruz.

Temel noktada üniversitemizde engelsiz bilişim, engelsiz kütüphaneler ve engelsiz hayat noktalarında çalışmalarımızı sürdürüyoruz. Covid 19 sürecinde engelli bireylerin de bilgiye erişebilmesi noktasında erişilebilir ders materyallerinin tasarlanması için çalışmalar yapılmış, uzaktan eğitim sürecinde engelli bireylerin durumunu ortaya koyan bir kitap hazırlayarak tüm kamu kurum ve kuruluşlarıyla yol gösterici olması için paylaşılmıştır.

Bununla beraber üniversitemizde yapmış olduğumuz her bir organizasyonun çıktılarını sunarak kurumlara katkı vermeye çalışıyoruz. Bunların tamamını, bitirdik mi? Hayır. İnsanlık için yapılacak binlerce şey var. Ne zamana kadar? Biz ölene kadar. Onun için ben bu konuşmalarımı şu şekilde bitirmek istiyorum: Bugün bir araya geldik ve gerçekten güzel bir mekân. İnşallah daha hayırlı

neticeleri elde edebileceğimizin ölünceye kadar insanlara yararlı olan bireyler olmamızı temenni ediyorum. İnsanlarla olan sosyal ilişkilerde de bu pencereden bakmak ümidiyle hepimizi saygı ve sevgi ile selamlıyor çalıştayımızın bugünkü birlikteliğin yarın sürecek çalışmaların hayırlar getirmesini temenni ediyorum.

Kültürlerin geleceğe aktarılmasında kütüphanelerin oldukça önemli birer köprü olduğunu belirten Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Rektörü Sayın Prof. Dr. Osman Selçuk ALDEMİR, “Üniversitelerin beyni olarak adlandırılan kütüphanelere, gençlerin geleceğe hazırlanması noktasında büyük sorumluluk düşüyor. Mekanda Erişilebilirlik Alanında Türkiye’de sayılı kütüphanelerden olan ‘Turuncu Bayrak’ ödüllü Recep Tayyip Erdoğan Engelli Dostu Kütüphanemiz, içinde bulunduğumuz bilgi çağında Üniversitemizin

araştırma, eğitim ve oğretim faaliyetlerini geliştirme gibi vizyon ile hizmetlerini sürdürmektedir. İlki oldukça verimli geçen Erişebilir Kütüphaneler alıştayın'ın da paydaşı olmaktan dolayı memnuniyet içerisindeyiz.” dedi.

Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürü Sayın Ali ODABAŞ “Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi ev sahipliğinde; Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Türkiye Engelsiz Bilişim Platformu ve Genel Müdürlüğümüz iş birliği ile düzenlenen II. Erişilebilir Kütüphaneler alıştayı Açılış Programı'na hepimiz hoş geldiniz. Sizleri sevgi ve saygıyla selamlıyorum.” dedi.

ODABAŞ, “Halk kütüphaneleri; özel gereksinimli bireyler başta olmak üzere bütün vatandaşlarımızın ihtiyaç duyduğu bilgiye erişim

araçlarına ve kültür ürünlerine ulaşmasını sağlayan demokratik kurumlardır. Kütüphaneler; toplumun sosyal, kültürel ve eğitsel becerilerini artırmak amacıyla kamu kurum/ kuruluşları, üniversiteler, yerel yönetimler, STK'ler ve özel sektör ile iş birliği yaparak hizmetlerini çeşitlendirmektedir. Yürütülen iş birlikleri sayesinde özel gereksinimleri olan gruplar için (Engelli gruplar, bebekler, çocuklar, dijital göçmenler, ileri yaşlılar, sığınmacılar vb.) özel hizmet politikaları ve hizmet stratejileri geliştirilmektedir.

Fırsat eşitliği çerçevesinde, özel gereksinimleri olan bireylere kütüphane hizmeti sunmayı; hem mesleki ilkelerimizden biri hem de vatandaşlarımıza karşı temel vazifelerimizden biri olarak görmekteyiz. Bu kapsamda; farklı engel gruplarının ihtiyaçlarına uygun kapsayıcı hizmetler üretiyoruz.

2012 yılında hayata geçirdiğimiz “Halk ve Çocuk Kütüphanelerinin Yeniden Yapılandırılması Projesi” kapsamında, kütüphane binalarının tüm kullanıcıların erişimine uygun şekilde yeniden yapılandırılmasına ilişkin çalışmalar yürütmekteyiz. 2013 yılından sonra yaptırdığımız 11 yeni kütüphane binası da yine engelli erişimine uygun olarak tasarlanmıştır. Ayrıca; yatırım programında yapımları devam eden ve projeleri hazırlanan 39 yeni kütüphane binası engelli erişimine uygun olarak projelendirilmiştir.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından verilen “Erişebilirlik Belgesi” ne sahip toplam beş kütüphanemiz bulunmaktadır. Batman ve Isparta İl Halk Kütüphaneleri belgelerini daha önce almıştı. Bugün üç kütüphanemiz daha -Erzurum, Kırşehir, Samsun'da bulunan il halk kütüphanelerimiz- “Erişebilirlik Belgesi”ni alacak.

Genel Müdürlüğümüze bağlı olarak hizmet veren Millî Kütüphane Konuşan Kitaplık Görme Engelliler Merkezi'nde, görme engelli kullanıcıların talepleri doğrultusunda, kitaplar profesyonel formatta oluşturulmuş 11 kayıt stüdyosunda gönüllü okurlar tarafından seslendirilmektedir. 5.000'i aşan sesli kitap arşivinde, başta sınavlara hazırlık, ders kitapları olmak üzere, güncel ve klasik edebi eserlerden oluşan; roman, şiir, deneme, öykü, psikoloji gibi farklı kategorilerde eserler yer almaktadır. Bunun dışında bazı kütüphanelerimizde (Beyazıt Devlet Kütüphanesi, İzmir Atatürk İl Halk Kütüphanesi, Antalya Tekelioğlu İl Halk Kütüphanesi) de yine seslendirme stüdyolarımız mevcuttur. Ek olarak, İzmir Atatürk İl Halk Kütüphanesi Görme Engelliler Bölümünde, Braille alfabesi ile kabartma kitaplar basılmakta ayrıca gönüllü okuyucularla hayat bulan sesli kitaplar kullanıcılara ulaştırılmaktadır.

Genel Müdürlüğümüzce halk kütüphanelerinde görme engelli bireylerin kullanımına sunulmak üzere kitap ve kitap dışı materyal temin edilmekte ve süreli yayınlara abonelik gerçekleştirilmektedir. 2022 yılında görme engelli bireylerin faydalanabileceği sekiz çeşit süreli yayına abone olunmuştur.

2021 yılında halk kütüphanelerinden gelen istekler doğrultusunda, 100 halk kütüphanesine 50 çeşit kabartma harfli (Braille) kitap sağlanmıştır. 2022 yılında ise 50 çeşit daha kabartma harfli kitabın halk kütüphanelerine gönderilmesi planlanmaktadır.”

“Bilgiye Erişimde Engelli Değilsiniz” Projemiz kapsamında; görme engelli kullanıcıların halk kütüphanelerinde internetten ve bilgisayarlardan yararlanmalarını sağlayan donanım ve yazılımlar, 81'i il halk kütüphanesi olmak üzere toplam 87 halk kütüphanesinde

hizmete sunulmuştur. Proje kapsamında sağlanan ekran okuma programı ile bilgisayar ekranında görüntülenen metinsel bilgiler doğal insan sesi kalitesiyle seslendirilmekte, ekran büyütme programı ile az görenler bilgisayarı başkalarından yardım almadan kullanabilmekte, sensörlü kitap okuma makinesi ile görme engelli kullanıcılar kitap, dergi, gazete, gibi basılı materyaldeki bilgileri dinleyebilmektedir.

Biz engelli kullanıcılarımızın bilgi kaynaklarına erişimini önemseydiğimiz kadar elbette sosyalleşme ihtiyaçlarını ve toplumsal hayata katılımlarını da önemsemekteyiz. Bu kapsamda; yurt genelinde engelli kullanıcılarımıza özel etkinlikler de düzenliyoruz.

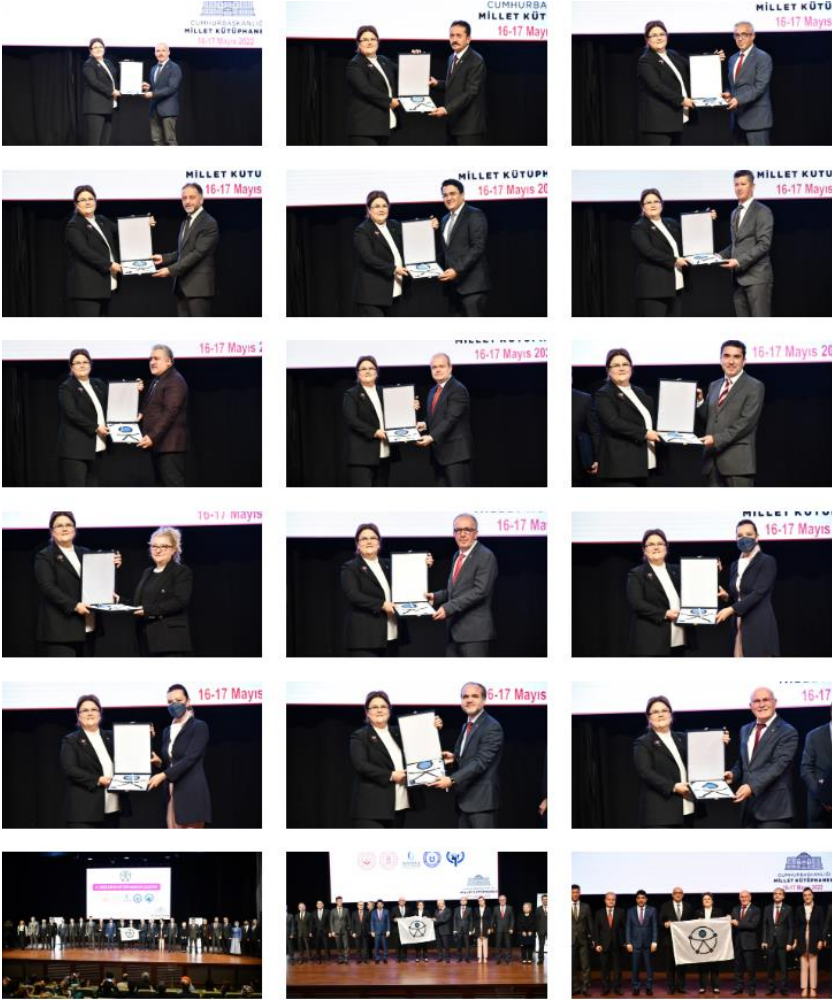
Engelli bireylerin kütüphane hizmetlerine erişimine ilişkin kısa, orta ve uzun vadeli çözüm önerilerinin geliştirileceği bu Çalıştayın, ülkemiz ve mesleğimiz ve için hayırlara vesile olmasını diliyorum. Tüm paydaş kurumlara ve emeği geçenlere teşekkür ediyorum.

Cumhurbaşkanlığı Destek ve Mali Hizmetler Genel Müdürü Sayın Mahmut KAZAN çalıştayda yaptığı konuşmada, “Hiç şüphe yok ki engelli vatandaşların her türlü fiziksel, ekonomik, kültürel, eğitim ve sağlık hizmetlerine, engelsiz bir şekilde erişim sağlamasının önemi büyüktür. Bu kapsamda en önemli unsurlardan birisi bilişim teknolojileridir. Çağın gereksinimlerine göre sürekli değişen ve gelişen bilişim teknolojileri insanların ihtiyaçlarına yönelik hizmetlere erişimini daha hızlı, kolay ve ekonomik şekilde sağlamalıdır. Engelli kullanıcıların kütüphanelerden talep ettikleri bilgiye, en kısa zamanda ve en uygun şartlarda erişimini sağlamak kütüphanelerin görevleri arasındadır. Bu doğrultuda, engelsiz kütüphane hizmeti kavramı karşımıza çıkmaktadır. Engelli kullanıcıların kütüphane hizmetlerinden en verimli şekilde faydalanmalarını sağlamak kütüphanenin mekânsal olarak erişilebilir hale getirilmesi ve bilgi kaynaklarının uygun yazılım ve donanımlar ile tam erişilebilir formatta hizmete sunulması ile mümkündür. Bu kapsamda kütüphanemizin de

yaptığı ve yapmayı planladığı çalışmalar bulunmaktadır.” diyerek Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesinin engelsiz erişim kapsamında yaptığı “Görme Engelliler Teknoloji Sınıfı”, “Tablolar Konuşuyor Dijital Resim Sergisi”, “Sesli Adımlar ve Gören Gözler” projelerinden bahsetti.

Konuşmaların ardından Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı Sayın YANIK, 2022 yılında Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Komisyonlarınca denetimleri tamamlanan ve Erişilebilirlik Belgesi olarak Erişilebilirlik Logosu kullanmaya hak kazanan üniversite, halk kütüphanesi ve belediye kütüphanesi olmak üzere 16 kütüphaneye erişilebilirlik logolu bayraklarını verdi.

Protokol üyeleri ve bayrak alan kurum yetkililerinin çekildiği toplu aile fotoğrafı sonrası Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı Derya YANIK, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Ahmet ATAÇ ve protokol üyeleri Çalıştay Düzenleyicisi Kurumların Stantlarını ziyaret ederek çalışmalar hakkında bilgi aldılar.

Çalıştay, oturum başkanlığını Manisa Celal Bayar Üniversitesi Öğretim Üyesi ve Türkiye Engelsiz Bilişim Platformu Koordinatörü Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Özhan KALAÇ'ın yaptığı ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü Erişilebilirlik Daire Başkanı Dr. Deniz ÇAĞLAYAN GÜMÜŞ, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü Kütüphaneler Daire Başkanı Ahmet ALDEMİR, Kültür ve Turizm Bakanlığı Telif Hakları Genel Müdürlüğü Uluslararası İlişkiler ve Eğitim Birimi Koordinatörü Belgin ASLAN ve YÖK Engelli Öğrenci Komisyonu Üyesi Dr. Öğr. Üyesi Yahya ÇIKILI'nın konuşmacı olduğu açılış paneliyle devam etti. (izlemek için: <https://www.youtube.com/watch?v=7MglRtHoPAg>)

Oturum Başkanlığını Ankara Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölüm Başkanı Prof. Dr. Sacit ARSLANTEKİN'in yaptığı "İyi Uygulama Örnekleri 1" oturumunda "Millet Kütüphanesi Engellilere Yönelik Faaliyetler" konulu sunumuyla Lütfü KILINÇ (Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı Destek ve Mali Hizmetler Genel Müdürlüğü Kütüphaneler Daire Başkanlığı), "Kütüphanecilikte Yeni Yaklaşımlar" konulu sunumuyla Lokman AYVA (BEYAZAY Derneği Genel Başkanı), "Konuşan Kitaplık" sunumuyla Hatice ALTIHAN (Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü Kitap Dışı Materyal Koleksiyonu Şube Müdürü) ve "Boğaziçi Üniversitesi Görme Engelliler Teknoloji ve Eğitim Laboratuvarı (GETEM)" sunumuyla Dr. Engin YILMAZ (Boğaziçi Üniversitesi GETEM Koordinatörü) konuşmacı olarak yer aldılar. (İzlemek için: <https://youtu.be/0YqkkDNwe5c>)

Oturum başkanlığını Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi Dr. Öğr. Üyesi LEYLA KANIK tarafından yapılan “İyi Uygulama Örnekleri 2” oturumunda “İstanbul Üniversitesi-Engelsiz Bilgi Merkezi” sunumuyla Mustafa ÖZYÜREK (İstanbul Üniversitesi ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı Engelsiz Bilgi Merkezi Koordinatörü), “Engelsiz Müzik Kütüphanesi” sunumuyla Gülbahar URHAN (Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi Engelli Öğrenci Birimi Koordinatörü), “Erişilebilir Dijital Matematik Kütüphanesi Projesi” sunumuyla Oğuz AKKAYA ve Seda SEVİNÇ (Eğitimde Görme Engelliler Derneği) ve “İlk Erişilebilir Belgeli Kütüphane: Isparta Halil Hamit Paşa İl Halk Kütüphanesi” sunumuyla Nurperi AK (Kültür ve Turizm Bakanlığı Isparta Halil Hamit Paşa İl Halk Kütüphanesi Müdürü) konuşmacı olarak yer aldılar. (izlemek için: <https://youtu.be/M-p2l9tYuU>)

Birinci günün son oturumunda Mustafa DEMİRCİ “Yeni Teknolojiler” başlıklı konuşmasıyla dinleyicilere erişilebilir kütüphaneler alanında yeni teknolojiler hakkında bilgiler verdi. (izlemek için: <https://youtu.be/hkHfxmY3jMo>)

3. ÇALIŞTAY GRUP ÇALIŞMALARI

alıŐtay Moderatör ve Raportörleri

alıŐtay Grubu (Yüz Yüze 1)

Moderatör:

- **Doç. Dr. Mustafa BAYTER** – Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, Bilgi Yönetimi Anabilim Dalı Başkanı

Raportörler:

- **Merve GEDİK**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü
- **Merve ATABEY CÖMERT**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü

alıŐtay Grubu (Yüz Yüze 2)

Moderatörler:

- **Dr. Deniz ÇAĞLAYAN GÜMÜŞ** – Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü Erişilebilirlik Daire Başkanı
- **Doç. Dr. Ahmet ALTAY**-Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dekan Yardımcısı

Raportörler:

- **Sumeyra UÇAR**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü
- **Hilal TAŐCI**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü

Çalıştay Grubu (Çevrim içi 1) (MS Teams)

- **Moderatör: Banu TÜRKUĞUR ŞAHİN** –
Cumhurbaşkanlığı Başkanışmanlığı – Uzman
- **Raportör: Seda ÜNAL** – SHB Engelli ve Yaşlı Hizmetleri
Genel Müdürlüğü

Çalıştay Grubu (Çevrim içi 2) (MS Teams)

Moderatör: Mustafa ÖZYÜREK – İstanbul Üniversitesi Kütüphane
ve Dökümantasyon Daire Başkanlığı Engelsiz Bilgi Merkezi
Koordinatörü

Raportör: Seda ÜNAL – SHB Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel
Müdürlüğü

4. ERİŞİLEBİLİR KÜTÜPHANELER: SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

II. Erişilebilir Kütüphaneler Çalıştayı'nın gerçekleştirilme amacı kütüphanelerin engelli kullanıcılarına yönelik hizmet ve uygulamalarında var olan sorunları tespit etmek, bu sorunların ortadan kaldırılması için çözüm önerileri geliştirmektir. Başka bir deyişle Çalıştayda kütüphanelerin hem mekânsal erişimini hem de kütüphanelerdeki bilgiye erişim süreçlerini engelsiz ve sorunsuz hale dönüştürmek için yeni fikirlerin ortaya çıkarılması, iş birliklerinin geliştirilmesi hedeflenmiştir. Bu çerçevede Çalıştay oturumları mekân ve içerik erişilebilirliği bağlamında dört temel soru üzerine şekillendirilmiştir:

- 1- Sorunlar nelerdir?
- 2- Örnek çalışmalar nelerdir?
- 3- Çözüm önerileri nelerdir? (Kısa, Orta ve Uzun Vadeli)
- 4- Çözümleri hangi kurumlar gerçekleştirecektir?

1- Erişilebilir kütüphaneler konusunda sorunlar nelerdir?

a) Temel Unsurlar Bağlamında Sorunlar

Kütüphanelerin bina, kullanıcı, derme, personel ve bütçe olmak üzere beş temel unsuru bulunmaktadır.

Bina, kütüphane hizmetinin verildiği mekândır. Kütüphane binalarının iç mekan ve yakın çevresinin tasarımı özellikle engelli kullanıcıların kütüphaneye erişebilmeleri açısından son derece önemlidir. Kütüphane binasının merkezi ve ulaşılabilir bir konumda olması, binadaki ses yalıtımının, mekânsal donanımların, çevre düzenlemelerinin engelli kullanıcıların gereksinimlerine göre tasarlanması fiziksel erişilebilirlik açısından büyük ehemmiyet taşımaktadır.

Kütüphane olarak planlanmamış binalarda erişilebilirliğin sağlanmasının teknik ve mekânsal olarak oldukça zor olduğu bilinen bir gerçektir. Tarihi kütüphane binalarının erişilebilir duruma getirilmesinde ise hukuki ve bürokratik olarak tamamlanması gereken işlemler nedeniyle sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bir diğer önemli başlık da pek çok kütüphanenin afet durumlarına yönelik planlamalarında engelli kullanıcıları göz ardı etmiş olmalarıdır. Kütüphanelerin büyük bir kısmının olağanüstü afet ya da kriz durumlarında engelli kullanıcılarının güvenliğine yönelik önlem ve stratejisi bulunmamaktadır.

Kullanıcılar, kütüphanelerin varoluş nedeni ve en önemli unsurudur. Kütüphanelerin hizmet ve çalışmalarının odak noktasını kullanıcıları oluşturmaktadır. Engelli kullanıcılar ise kütüphanelerin hizmet ve politikalarını tasarlarken göz önünde bulundurulması gereken önemli kullanıcı gruplarındandır. Kütüphaneler için engellilere yönelik hizmet ve politikalar belirlenirken ihtiyaçları aynı olan bir grup gibi düşünülmektedir. Her engelli kullanıcının farklı türde ve düzeyde engelinin olduğu, buna bağlı olarak da gereksinim ve beklentilerinin farklı olduğu unutulmamalıdır. Özellikle Türkiye’de engellilere yönelik kütüphane hizmetlerinde genellikle görme engellileri merkeze alan bir bakış açısının olduğu dikkat çekmektedir. Kütüphanelerin ortopedik, işitme ve zihinsel engellilere yönelik çalışma ve stratejiler geliştirmesi gerekmektedir.

Engelli kullanıcılara yönelik kütüphane hizmetlerinin ayrı olarak planlanması yerine, kullanıcılarla etkileşimin kurulduğu, ötekileştirmenin hissedilmeyeceği sosyal alanların, kaynaşma ortamlarının sağlanması da son derece önemlidir.

Kütüphane içinde bulunan, kullanıcıya bilgi hizmeti vermek amacıyla sağlanmış her türlü bilgi kaynağı dermeyi oluşturur. Kütüphaneler engelli kullanıcıların bilgiye engelsiz erişimini sağlayabilmek için farklı tür ve formattaki bilgi kaynaklarını dermelerine dâhil etmek zorundadır.

Erişilebilir kütüphanelerin koleksiyonlarının en önemli unsurlarından bir tanesi sesli kitaplardır. Sesli kitaplar görme

engelli kullanıcılar için son derece önem taşımaktadır. Sesli kitapların oluşturulma süreci oldukça zahmetlidir. Büyük emek harcanması gereken, aynı zamanda önemli maddi yatırım ve zamana ihtiyaç duyulması kütüphaneler için yorucu olabilmektedir. Bu nedenle sesli kitap konusunda kütüphaneler arasında etkin bir koordinasyon ve iş birliğinin olması zorunludur. Seslendirme yapan kütüphaneler arasındaki iş birlikleri ve koordinasyon bu kütüphanelerin aynı eserleri tekrar tekrar seslendirmelerinin önüne geçecektir ve hem maddi hem de zaman tasarrufu sağlanacaktır.

Sesli kitaplar konusunda da önemli gelişmeler bulunmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü tarafından halk kütüphanelerine görme engeli bireylerin kullanımı için CD'ler ve diğer materyaller gönderilerek bu materyallerin otomasyon sistemi üzerinden ödünç verilmesi sağlanmaktadır. Pandemi sürecinde de gerek Milli Kütüphane konuşan kitaplık web sitesi üzerinden gerekse konuşan kitaplık mobil uygulaması üzerinden binlerce kitap ödünç verilmiştir. Ayrıca talep etmeleri durumunda engelli kullanıcılarımızın evlerine sesli kitaplar ulaştırılmaktadır. Bu önemli konunun daha da geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasında fayda vardır.

Akademik yayınlar da üzerinde durulması gereken ayrı bir konu başlığı oluşturmaktadır. Seslendirme, bu yayın türünde çok fazla fayda sağlamamaktadır. Örneğin araştırma amaçlı kütüphaneyi

kullanan bir engelli kullanıcı sesli kitap kullandığında bu yayına atıf vermesi bazı durumlarda sorun olabilmektedir. Bu tür yayınların elektronik olarak engellilerin erişebileceği formatlarda olması büyük önem taşımaktadır. Yayınların erişilebilir elektronik formatta tasarlanmasında yayıncılara da büyük sorumluluk düşmektedir. Yayıncılar yayın sürecinde erişilebilir formatta tasarım yaparlarsa kütüphaneleri de büyük bir yükten kurtarmış olacaklardır. Engelli kullanıcılar için bir diğer sorun da sınavlara yönelik kaynak yayınların erişilebilirlik durumlarının sınırlı olmasıdır. Bu durum pek çok engelli kullanıcının mağduriyet yaşamasına neden olmaktadır.

Engelli kullanıcılar için derme oluşturma ve geliştirme sürecinde yaşanan sorunların önemli bir kısmını engellilere yönelik bilgi kaynaklarında yaşanan telif hakkı sorunları oluşturmaktadır. Bu konuda engelli kullanıcıların bilgiye erişimlerindeki engelleri ortadan kaldıracak yasal düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

Personel, kütüphanelere işlevsellik kazandıran, kullanıcılar ile bilgi kaynakları arasında köprü fonksiyonu gören önemli bir unsurdur. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü tarafından son yıllarda çok sayıda personel alınmasına rağmen, personel yetersizliği hala karşımıza önemli bir sorun olarak çıkmaktadır. Erişilebilir kütüphanelerin ortaya çıkarılmasında personelin istekliliği, gayreti ve farkındalığı son derece önemlidir. Özellikle kütüphane personelinin erişilebilir

kütüphane hizmetleri konusunda farkındalığının ve bilincinin artması için periyodik aralıklarla eğitimlerin verilmesi elzemdir. Bu eğitimlerin planlanması ve gerçekleştirilmesi sürecinde Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Sivil Toplum Kuruluşları, Yerel Yönetimler gibi farklı kurum ve kuruluşların işbirliği, eğitimlerin niteliğini daha da zenginleştirecektir. Eğitim ve seminerler yüz yüze olabileceği gibi dijital ortamlarda da gerçekleştirilebilir.

Erişilebilir kütüphaneler konusunda temel unsurlar bağlamında en önemli sorun ise bütçedir. Engelli kullanıcılara yönelik hizmetlerin geliştirilmesi için özel bir bütçenin ayrılmasının süreci olumlu olarak etkileyeceği değerlendirilmektedir.

b) Temel Hizmetler Bağlamında Sorunlar

Temel Hizmetler bağlamında kütüphanelerde erişilebilirlik noktasında sorunlar bulunduğu gözlemlenmektedir. Kütüphanelerin elektronik formatta olmayan kaynaklarını engelli kullanıcılarının hizmetine sunmakta zaman zaman sorunlar yaşadıkları görülmektedir. Bununla birlikte elektronik ortamdaki kaynakların da önemli bir kısmının erişilebilir formatlarda olmadığı ifade edilmektedir. Bu sorunların çözümü için BİLED projesi kapsamında her ile 100 den fazla kütüphaneye gerekli donanımlar sağlanmıştır. İlerleyen süreçte bu donanımların daha da yaygınlaştırılmasında, elektronik ortamdaki kaynakların erişilebilirlikleriyle ilgili olarak çalışma yapılmasına faya vardır.

Birçok kütüphanenin katalog ve web sayfalarının engelliler için erişilebilir olmaması bir diğer önemli sorundur. Engelli bir kullanıcının gerek kütüphane içinde gerekse kütüphane dışında kütüphane kataloğunda aradığı kaynağa kolayca ulaşabilmesi gerekmektedir. Ayrıca hiçbir engelle karşılaşmadan kütüphane web sayfasını da kullanabilmelidir.

Kütüphanelerde engellilere yönelik kullanıcı hizmetlerinde genellikle yürüme engeli ya da görme engeli olan kullanıcıları merkeze alan bir bakış açısının olduğu gözlenmektedir. Kütüphanelerde işitme engellilere ya da zihinsel engellilere yönelik hizmet ve uygulamalar olmakla birlikte bu hizmetlerin henüz yetersiz olduğu gözlemlenmektedir. İşitme engellilerin ya da zihinsel engellilerin engelli kullanıcı grubu içinde dezavantajlı bir alt grup olduğunu söylemek bile mümkündür. Bu bağlamda kütüphanelerin her engelli grubuna erişilebilirlik konusunda hizmetler planlaması ve sağlaması gerekmektedir.

Engelli kullanıcılara yönelik kütüphane hizmetlerinde bir diğer sorun da engelli kullanıcıların kullanabilecekleri kaynakları gösteren ortak bir toplu katalog ya da açık erişim veri tabanının eksikliğidir. Hazırlanması gereken toplu katalog ya da açık erişim veri tabanı, kaynağın hangi engelli kullanıcı grubu için erişilebilir olduğunu, hangi kütüphaneden temin edebileceğini gösteren bir içeriğe sahip olmalıdır.

2- Örnek çalışmalar nelerdir?

Erişilebilir Kütüphane Çalıştayı'nın birinci gününde erişilebilirlik konusunda örnek uygulama ve çalışmalar yapan kütüphanelerin temsilcileri sunumlar yapmışlardır. Bu sunumlarda kütüphanelerin çoğunlukla fiziksel erişilebilirliği boyutuna yönelik iyi uygulama örnekleri sunulmuştur. Çalıştay oturumlarında da çoğunlukla fiziksel erişilebilirliği odağına alan örnekler sunulmuştur. Türkiye'de artık erişilebilirlik konusunda gereksinim ve beklentiler geleneksel uygulamaların çok ötesindedir. Çalıştay boyunca iyi uygulama örnekleri olarak gösterilen uygulamaların büyük çoğunluğu artık olağan uygulamalar halini almıştır. Kurumların erişilebilirlik noktasında "bilgiye erişimi" merkeze alan bir bakış açısı benimsemeleri, iyi uygulamaları yeni bir bakış açısıyla şekillendirmeleri zorunludur.

Çalıştayda Erişilebilir kütüphaneler konusu ile doğrudan ya da dolaylı olarak bağlantılı olabilecek çok değerli örnek çalışmalardan bahsedilmiştir. Bunlardan örnekler vermek gerekirse:

- Milli Eğitim Bakanlığı tarafından geliştirilen "Özelim Eğitimdeyim" uygulaması. Uygulamanın yaklaşık 4 milyon üyesi bulunmaktadır. Uygulama üyelerine bildirim gönderebilme özelliğine sahiptir. Bu uygulama kütüphanelerin engelli kullanıcılara ulaşabilmesi için çok önemli bir fırsat olabilir. Örneğin; herhangi bir şehirde

halk kütüphanesi tarafından gerçekleştirilen bir hizmetin ya da etkinliğin engelli insanlara duyurulmasında bu uygulamadan yararlanılabilir. “Özelim Eğitimdeyim Uygulaması”ndan kütüphanelerinde faydalanabilmesi için Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Millî Eğitim Bakanlığı arasında karşılıklı bir protokol imzalanabilir.

- Engelsiz bilgiye erişim konusunda önemli bir fırsat yaratabilecek bir çalışma da Haptik teknolojisidir. Bu teknoloji hissetmek üzere oluşturulmuştur. TÜBİTAK tarafından geliştirilen Haptik teknolojisi ekranların içerisine yerleştirilen bir donanımla ürünü deneyim imkânı sağlamaktadır. Bu teknoloji engelli kullanıcılar için de çok büyük kolaylıklar ve fırsatlar sağlayacak bir potansiyele sahiptir. Teknolojinin üzerinde hala çalışmalar devam etmektedir.
- Düzce İl Halk Kütüphanesi otizmli kullanıcıları kütüphaneye çekebilmek için otizm farkındalığı konusunda faaliyet gösteren Beyaz Ay Derneği ile iletişime geçmiş ve kütüphanede ortak etkinlikler düzenlemiştir. Kütüphanenin engelli kullanıcıları kütüphanede beklemek yerine sahaya inerek onlarla iletişime ve etkileşime geçmesi çok önemli ve değerli bir uygulamadır.
- Eğitimde Görme Engelliler Derneği tarafından Engelsiz nota isimli dijital formatlarda erişilebilir kılınan 3000’den fazla eserin olduğu bir dijital kütüphane çalışması devam

etmektedir. Aynı Dernek tarafından kuruluş çalışmaları sürdürülen Dijital Erişilebilir Matematik Kütüphanesinin tasarım aşaması tamamlanmış, test aşamaları da tamamlanmak üzeredir.

- Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü'nün engelli öğrencilere yönelik pek çok örnek uygulamaları bulunmaktadır. Özellikle engelli öğrencilere yönelik erişilebilir yayın çalışmaları kütüphaneler için fırsatlar sağlayacak niteliktedir.

Pek çok kurum ve kütüphane engellilerin bilgiye engelsiz erişebilmeleri için plan, program ve çalışmalar yapmaktadır. Yapılan çalışmalarda yaşanan en büyük sorun kurumların bu çalışmaları birbirinden habersiz olarak gerçekleştiriyor olmasıdır. Kurumlar arasında iletişimin, iş birliğinin ve koordinasyonun geliştirilmesi, yapılan değerli çalışmaların sınırlı bir alanda kalmasını önleyecektir. Bu konudaki bir diğer önemli sorun da sürdürülebilirliğin sağlanmasıdır. Yapılan çalışmalar genellikle kurumsal bir strateji ya da politikanın yansımasıyla değil, kişisel gayretlerin ve çabaların sonucunda ortaya çıkmakta, kurumlardan daha çok kişilere bağlı olarak gelişme elde edilmesine neden olmaktadır. Bu açıdan bakıldığında sürdürülebilirlik bağlamında kurumların engellilere yönelik hizmet ve çalışmalarında yazılı politikalarının olması önem taşımaktadır.

3- Erişilebilir kütüphaneler konusunda kısa, orta ve uzun vadeli çözüm önerileri nelerdir?

Öncelikle kütüphanelerin engelsiz olarak erişilebilir olabilmeleri için engellilere yönelik kullanıcı hizmetlerini kapsamlı bir şekilde gözden geçirmesi gerekmektedir. Bu kapsamda kütüphaneler engelli kullanıcılarının bilgiye erişim sürecini bütün adımlarıyla detaylandırmalı ve bu süreçlerde yaşanan sorunları açık bir şekilde ortaya koymalıdır. Örneğin kütüphaneler:

- Engelli kullanıcılarına fiziksel ya da dijital ortamda engelsiz erişim sağlayabiliyorlar mı?
- Engelsiz ve erişilebilir hizmetlerin tasarımında tüm engel gruplarının (görme, işitme, zihinsel, vs.) gereksinimlerini ve taleplerini dikkate alıyorlar mı?
- Engelli kullanıcılara erişilebilir hizmetler sunmak için yeterli donanıma ve teknolojiye sahipler mi?
- Az görenler, az duyanlar ya da hafif zihinsel engeli bulunanlar için bilgiye erişim nasıl gerçekleşiyor? Yaşadıkları sorunlara yönelik çözümler neler olabilir?
- Elektronik ortama aktarılmamış kaynaklarını engelli kullanıcılarının erişimine açabiliyorlar mı?
- Elektronik ortama aktardıkları kaynaklar engelliler için erişilebilir formatta mı?
- Engelli kullanıcılar kütüphaneye giderek ya da gitmeden elektronik ortamda katalog taraması yapabiliyor mu?

- Kütüphane web sayfası engelsiz bir şekilde kullanılabilir mi?

Sorularına yanıt vermelidir.

Kütüphaneler engelli kullanıcılarına yönelik kılavuzlar ve etkin bilgi okuryazarlığı eğitimleri de hazırlamalıdır. Hazırlanacak kılavuz ve eğitimlerde engelli kullanıcıların fiziksel ya da dijital ortamda bilgiye nasıl erişecekleri, bilgi arama sürecinde hangi yöntem ve teknikleri kullanabilecekleri kapsamlı olarak anlatılmalıdır.

Kütüphaneler gerçekleştirdikleri hizmet ve çalışmalarda bütün engelli gruplarını (işitme, zihinsel, otizm spektrum bozukluğu bulunan, disleksi gibi) dikkate alan bir bakış açısına sahip olmalıdırlar.

Erişilebilir kütüphaneler için en önemli kaynak şüphesiz insan kaynağıdır. Kütüphanelerdeki başta kütüphaneciler olmak üzere tüm insan kaynağının bilinç ve farkındalığını arttırmak amacıyla çeşitli çalışmalar yapılması gerekir. Örneğin:

- Erişilebilir kütüphane ve engellilere yönelik kütüphane hizmetleri konusunda kütüphane personeline yönelik eğitim programları ve seminerler düzenlenebilir. Bu programlar Kültür ve Turizm Bakanlığının öncülüğünde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Üniversiteler, Sivil

Toplum Kuruluşları, Yerel Yönetimler vb. kurumların iş birliğiyle daha zengin ve etkili olacaktır.

- Üniversite kütüphanelerinin merkez birimlerinde ve il halk kütüphanelerinde en az bir personel erişilebilirlik konusunda uzmanlaştırılmalıdır. Örneğin bu kütüphanelerde işaret dili bilen en az bir personelin bulunması daha nitelikli hizmetlerin sunulmasına katkı sağlayacaktır.

Kütüphanede dikkat edilmesi gereken bir diğer önemli husus da engelli kullanıcılara özel alanlar tasarlamak, ayrı hizmetler planlamak yerine fırsat eşitliği sağlayacak, sosyalleşmelerine ve toplumsal hayata tam ve etkin katılmalarına destek olacak hizmetlerin planlanması ve sunulmasıdır. Bu bağlamda kütüphaneler sosyalleşme mekânları olma misyonunu ön plana çıkararak, zorunlu kalmadıkça engelliler için ayrı bir oda ya da salon değil aynı ortamda kullanım alanı sağlamalıdır.

Derme geliştirme konusunda da atılması gereken pek çok adım bulunmaktadır. Bu kapsamda:

- Engelli kullanıcılara yönelik (görme, işitme, zihinsel engelli vb.) uygun formatlarda tasarlanan yayınlar için belirli standartlar ve kriterler belirlenmelidir. Bu konuda yayın üreten kurumlar arasında etkin bir iş birliği ve koordinasyonun sağlanması da elzemdir. Özellikle sesli kitapların oluşturulması sürecinde kurumlar arası iş birliği ve koordinasyon ile belirlenecek politika, kriter ve

standartlar hem paradan hem zamandan hem de emekten tasarruf sağlayacaktır.

- Sesli kitap konusunda Türkiye’de daha çok sözel içerikli kitapların, özellikle de edebi yayınların seslendirildiği göze çarpmaktadır. Özellikle araştırma türündeki akademik nitelik taşıyan yayınların, fen bilimleri ve matematik gibi sayısal yayınların seslendirilme oranı oldukça düşüktür. Ayrıca görsel materyaller ve şekilli kaynakların seslendirilmesi de yetersiz düzeydedir. Bu tür yayınların başta sesli yayın olmak üzere engelliler için erişilebilir formatlarda daha fazla üretilmesi gerekmektedir.
- Çoğaltılmış Fikir ve Sanat Eserlerini Derleme Kanununa göre yayıncılar yayınların elektronik bir versiyonunu da derleme nüshası olarak teslim etmek zorundadır. Ancak uygulamada yayıncıların dijital versiyonu teslim etmedikleri bilinmektedir. Baskıdan önceki elektronik formattaki nüshalar Milli Kütüphane tarafından toplanarak engelliler için erişilebilir bir formata dönüştürülebilir. Derleme eserlerinin dijital nüshasının Milli Kütüphaneye gönderilmesi ve bu nüshaların engelli kullanıcıların hizmetine sunulması ile ilgili hukuki altyapı hazırlanırsa erişilebilirlik konusunda çok önemli bir engel aşılmış olacaktır.
- Yayınevleri tarafından yayımlanan eserler daha basım aşamalarında engelli bireylere uygun bir formatta e-kitap

olarak da tasarlanmalıdır. Bu konuda da mevzuat ile ilgili engellerin ortadan kaldırılması için girişimlerde bulunulmalıdır.

- Engellilerin spesifik konulara yönelik çalışmalarını gerçekleştirebilecekleri zengin bir koleksiyon olmalı ve bu koleksiyon ortak bir havuzda toplanmalıdır.
- Engelsiz kaynakların erişilebilirliğini kolaylaştırmaya yönelik mobil uygulamalar geliştirilmelidir.
- Engellilerin bilgiye erişimde yaşadıkları sorunlara yönelik gerekli hukuki düzenlemelerin gözden geçirilmesi ve yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

Erişilebilir Kütüphaneler Çalıştayı'nın üçüncüsünün düzenlenmesi için de bazı öneriler sunulmuştur. 3. Erişilebilir Kütüphaneler Çalıştayı daha geniş katılımı uzmanlaşmaya yönelik hedefler taşınmalıdır. Erişilebilir kütüphane konusu temel hizmetler ve unsurlar bağlamında daha spesifik olarak ele alınmalıdır. Birinci ve İkinci Erişilebilir Kütüphaneler Çalıştayı'nda yapılan çalışmaların tekrar edilmesinden ziyade erişilebilirlik konusunda yeni bakış açıları, yeni gündemler geliştirilmelidir. Bu kapsamda çalıştayda Erişilebilir Kütüphaneler Konusu:

- Kütüphanelerin Temel Unsurları (Mekan, Derme, Kullanıcı, Personel, Bütçe)
- Kütüphanelerin Temel Hizmetleri (Kullanıcı Hizmetleri, Teknik Hizmetler, Yönetmelik Hizmetleri)

- Bilgiye erişim
- Bilgi okuryazarlığı
- Yönetişim ve iş birlikleri
- Mevzuat
- Mimari
- Teknoloji gibi

konuları kapsayan alt başlıklar ile ele alınmalıdır. Alt çalışma gruplarında alanlarında uzman katılımcılar yer almalıdır.

3. Erişilebilir Kütüphaneler Çalıştayı'nda ele alınması gereken bir önemli konu da Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümlerinde “Engelli Kullanıcılara Yönelik Hizmetler” ve “erişilebilir bilgi merkezleri” konularında dersler ve ders içerikleri hazırlamak için bir alt çalışma grubu oluşturulmasıdır. Bu çalışma grubunda bütün Bilgi ve Belge Yönetimi bölümlerinden temsilciler yer almalıdır.

Genel bir değerlendirme yapmak gerekirse 2. Erişilebilir Kütüphaneler Çalıştayı'nda elde edilen en önemli çıktı erişilebilir kütüphaneler konusunda fiziksel erişimi merkeze alan geleneksel hizmetlerin artık beklenti ve gereksinimleri karşılamaktan uzak olduğudur. Engelsiz ve erişilebilir kütüphaneler için günümüzde fiziksel mekân erişiminden ziyade bilgiye erişimi merkeze alan bir bakış açısının benimsenmesi zorunludur. Özellikle dijital ortamda erişilebilirlik, mobil uygulamalar, veri tabanları, internet vb. teknoloji destekli

erişilebilirlik konuları erişilebilir kütüphaneler için kafa yorulması gereken önemli başlıklardır. Bu konuda yapılacak çalışmalar ve atılacak adımlar büyük değer taşımaktadır.

Bir diğer önemli çıktı ise erişilebilir ve engelsiz kütüphaneler yolunda kurumların yapması gereken iş birliği ve koordinasyonun önemidir. Erişilebilir kütüphane konusunda pek çok kütüphanede önemli ve değerli çalışmaların yapıldığı bilinmektedir. Bununla beraber bu kütüphanelerdeki çalışmaların etki alanı sınırlı kalmaktadır. Özellikle erişilebilir yayınlar konusunda yapılacak iş birlikleri kütüphanelere büyük tasarruf olanakları sağlayacaktır. Bu kapsamda:

- Engellilere yönelik elektronik kaynaklara açık erişim imkânı sağlayan ortak bir platform,
- Engellilere yönelik kaynaklara erişimi sağlayacak bir toplu katalog,
- Engellilere yönelik hizmet ve çalışmalar yapan kütüphaneler arasında oluşturulacak ortak bir platform,
- Engelli bireyler için üretilmiş ya da dönüştürülmüş bilgi kaynaklarının bibliyografik bilgilerine ve tam metinlerine erişimi sağlayacak ulusal ortak veri tabanı/toplu katalog oluşturulması büyük yararlar sağlayacaktır.

Ayrıca kütüphane personelinin farkındalığını arttırmaya yönelik eğitim ve seminerlerde de kurumlar arası iş birlikleri son derece önem taşımaktadır.

4- Çözümleri hangi kurumlar gerçekleştirecektir?

“Çözümleri hangi kurumlar gerçekleştirecektir?” sorusundan ziyade “Çözümler hangi kurumların iş birliği ve güç birliğiyle gerçekleştirilecektir?” sorusu çok daha doğru olacaktır. Erişilebilir kütüphane konusunda hem ulusal düzeyde hem de yerel düzeyde kurumlar arasında etkin bir iş birliği ve koordinasyonun oluşturulması gerekmektedir. Özellikle ulusal boyutta Cumhurbaşkanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, Sivil Toplum Kuruluşları ve derneklerin yapacakları iş birlikleri erişilebilir ve engelsiz kütüphanelerin inşasında katılımcı ve şeffaf bir yönetim zemini oluşturacaktır.

Yukarıda ifade edilen üst düzey işbirliğinin yanında erişilebilir kütüphaneler konusunda çalışmalar yapan, hizmetler geliştiren öncü kütüphanelerin de kendi aralarında bilgi paylaşımlarının sağlanacağı, iyi örneklerin paylaşılacağı bir platformun oluşturulması da oldukça önemlidir. Oluşturulacak bu platformun çalışmaları Türkiye’deki diğer kütüphaneler için de örnek olacaktır. Ayrıca oluşacak bu platform erişilebilir kütüphaneler için engelsiz bir açık erişim platformu oluşturulması, toplu katalog hazırlanması, kütüphane personeline eğitim verilmesi, engelli kullanıcılar için bilgi okuryazarlığı kılavuzu oluşturulması gibi faaliyetlere de öncülük yapabilir.

Kütüphanelerin erişilebilir olabilmesi yolundaki asıl önemli husus, iş birliği ve koordinasyonun yerel düzeyde sağlanmasıdır. İl ve ilçelerde faaliyet gösteren kütüphanelerin engelsiz kütüphane hizmetleri için yereldeki kamu kuruluşları, yerel yönetimler ve STK'lar ile yapacakları iş birlikleri farkındalık ve sinerji yaratacaktır. Ayrıca kütüphanelerin engelli kullanıcıları ya da potansiyel engelli kullanıcıları ile kuracakları iletişim ve etkileşim de son derece önemlidir. Kütüphaneler gerçek anlamda engelsiz ve erişilebilir mekânlar olmak istiyorlarsa engelli kullanıcıları kütüphanede beklemek yerine onlara ulaşmak ve kütüphaneye çekmek için çaba harcamalıdır. Unutulmamalıdır ki erişilebilir ve engelsiz kütüphane olma yolunda yapılan tüm emek ve çabalar en kısa zamanda meyvelerini vermeye başlayacaktır.